

Originalni naučni članak

STUDENTSKA PERCEPCIJA ULOGE SPORTA NA UNIVERZITETU

UDK 316.644-057.875:796

Milan Nešić¹

Fakultet za sport i turizam, Novi Sad, Srbija

Branimir Nešić

Sportska akademija, Beograd, Srbija

Apstrakt: Koncept univerzitetskog sporta u Srbiji još uvek je dominantno zasnovan na povremenim sportskim manifestacijama (takmičenjima) studentske omladine. Najčešće u obliku pojedinačnih *ad-hock* turnira u različitim sportskim disciplinama ili kao takmičenja studenata-sportista u okviru Univerzitetskog sportskog saveza. Sadašnja pozicija većeg dela studentske populacije u okviru univerzitetskog sporta u Srbiji se može okarakterisati kao pasivna (gledalačka), dok neposredni učesnici, koji se regrutuju iz područja aktivnog takmičarskog sporta, imaju samo “dodatnu” obavezu prema sportu koji svakako upražnjavaju u okviru “svojih” sportskih klubova. Stoga percipiranje uloge sporta/fizičkog vežbanja na univerzitetu od strane studenata predstavlja veoma bitnu odrednicu za kreiranje adekvatnih (novih) programskih sadržaja, koncepata i implementacije fizičkog vaspitanja na visokoškolske ustanove u Srbiji. Istraživanje koje je realizovano kao empirijska neekseperimentalna studija imalo je za cilj identifikaciju stavova i mišljenja studenata o ulozi sporta i organizovanog fizičkog vežbanja na univerzitetu. Uzorak je sačinjavalo 227 studenata Univerziteta u Novom Sadu i Univerziteta Edukons iz Sremske Kamenice. Kao osnovna istraživačka tehnika korišćeno je anketiranje, a instrument je konstruisan u obliku upitnika čija se osnovna semantička struktura zasnivala na sličnim instrumentima korišćenim u jednom broju ranijih istraživanja. Rezultati su pokazali da se uočava trend opadanja redovnog bavljenja sportom nakon upisa na fakultet, ali da mladi pozitivno percipiraju ulogu sporta na visokoškolskim institucijama, gde dominantno prepoznaju njegov značaj u socijalnoj interakciji. Stoga se pedagoške implikacije ovog

¹ ✉ mnesic08@yahoo.com

istraživanja svakako mogu dominantno odnositi na menadžmentske strukture visokoškolskih ustanova u smislu jasne poruke o neophodnosti intenzivnije edukacije svih obrazovnih stejkholdera o vrednostima i značaju fizičke aktivnosti (fizičkog vežbanja) mladih. U tom kontekstu i podsticanje promena u sveukupnoj obrazovnoj politici u Srbiji.

Ključne reči: *univerzitetski sport, studenti, edukacija*

UVOD

Egzistencija sporta (kroz najširi kontekst poimanja) u okviru visokoškolskih ustanova, a posebno fizičko vaspitanje (u organizovanim i redovnim oblicima fizičkog vežbanja) neophodno je da bude tretirana kao determinanta specifičnog višedimenzionalnog sistema u kojem se međusobno nadopunjuju edukativni (vaspito-obrazovni), moralni, etički, estetički i društveno odgovorni aspekti, neophodni za pravilno formiranje mladih ljudi kao celovitih ličnosti. Koristeći sve potencijale sportske nauke (prvenstveno u sferi kretno-funkcionalnih struktura) sport i fizičko vaspitanje (vežbanje) na univerzitetima treba da ima ulogu svojevrsnog korektora uravnoteženja, danas već jasno uočljivog disbalansa, između fizičkih i ostalih dimenzija čoveka. Posebno u pogledu uticaja globalnog prisustva hipokinezije koja dramatično ugrožava zdravlje mladih (Nešić, 2013). Jedan od bitnih razloga za usmeravanje pažnje akademske javnosti na vrednosti sporta i njegovo prisustvo na univerzitetu leži u prepoznatom trendu fizičke neaktivnosti mladih. Ova sve izraženija pojava danas se eksplicitno pozicionira kao globalni problem. Posebno je trend smanjenja fizičke aktivnosti (fizičkog vežbanja) uočljiva u periodu prelaska iz srednjoškolskog okruženja (gde, koliko-toliko, egzistira redovna nastava fizičkog vaspitanja) u univerzitetsko (organizovano fizičko vežbanje ne postoji kao obavezan koncept tokom studiranja), što potvrđuje i jedan broj novijih istraživanja (Andrijašević, Paušić, Bavčević i Ciliga, 2005; Širić, Blažević i Vladović, 2009; Nešić i Kuburović, 2011; Nešić, 2012; Lolić, Nešić, Srdić i Fratrić, 2012; Nešić, Srdić i Fratrić, 2013; Colleen, Conley, Travers and Bryant, 2013; Popeska, Janevik-Ivanovska, Barbarev i Jovanova-Mitkovska, 2014; Popeska i Sivevska, 2016; Malčić i Marić-Jurišin, 2018).

U nekadašnjem akademskom okruženju Srbije/Vojvodine (u okviru bivše države Jugoslavije) fizičkom vaspitanju (sportu) bio je pridavan veliki značaj. Fakulteti i više škole su bile prepoznatljivo mesto po aktivnostima i vrednostima univerzitetskog sportskog stvaralaštva. Međutim, posle 1998. godine (kada je donesen Zakon o univerzitetima) sportske aktivnosti na akademskom prostoru Srbije su gotovo zamrle. Malobrojne sportske sekcije i udruženja, koja su se i nakon ovog perioda zadržala, bila su više izraz stihije

i rutine, odnosno, pojedinačnog pregalaštva aktivista-entuzijasta, nego osmišljen i svrsishodan deo sistema visokoškolskog obrazovanja. Ni sve aktivnija privatna inicijativa u oblasti akademskog obrazovanja u Srbiji u ovom segmentu nije dala neki značajniji doprinos (Nešić i Kuburović, 2011).

Mada su poslednjih godina prisutne intencije o aktivnijem odnosu prema univerzitetskom sportu, koji je definisan i kao strateški prioritet u oblasti sporta (Strategija, 2015) vraćanje fizičkog vaspitanja u obliku organizovanog fizičkog vežbanja na visokoškolske ustanove u Srbiji/Vojvodini još nije dobilo eksplicitnu životvornost. Mada se deklarativno na univerzitetima podržavaju pojedini oblici sportske aktivnosti, gde se zapaža podrška studentskim sportskim takmičenjima (koji su prvenstveno izraz povremenih i/ili *ad-hock* aktivnosti studentskih organizacija ili Univerzitetskog sportskog saveza kao nevladine organizacije), fizičko vežbanje (organizovani oblici kinezioloških aktivnosti) još uvek nije sistemski inkorporirano u rad fakulteta i visokih škola. Za razliku od nekih zemalja u okruženju (npr. Hrvatska) gde su različiti modeli organizovanih kinezioloških aktivnosti deo obaveznih sadržaja studenata tokom određenog semestra (Gelemović i Svoboda, 2010; Granić, Hraste i Marković, 2014). U Srbiji/Vojvodini nastavne sadržaje povezane sa kineziološkim aktivnostima imaju samo visokoškolske ustanove (fakulteti i visoke škole) koje, po svojoj prirodi, školuju sportske stručnjake (fakulteti sporta i fizičkog vaspitanja). Kod ostalih (tzv. „nekinezioloških” fakulteta) mogu se uočiti tek pojedinačni pozitivni primeri².

Do sada u okviru akademske zajednice Srbije/Vojvodine nije bilo iskazano dovoljno volje, a time ni potrebne saglasnosti da se ovoj temi posveti odgovarajuća (mnogo veća) pažnja. Fakulteti i visoke škole su se do sada (a i sada) uglavnom bavile pitanjima egzistencijalnog karaktera, kao i problemima sopstvenog funkcionisanja i opstanka na tržištu visokog obrazovanja. Za rešavanje pozicije univerzitetskog sporta i reafirmacije njegovih vrednosti na univerzitetu neophodan je udruženi napor odgovarajućih državnih institucija i celokupnog srpskog akademskog prostora (Radoš i Nešić, 2010). Uz ovakve stavove stručne i naučne javnosti svakako treba imati u vidu i intencije Bolonjskog procesa, gde odrednica „student u centru pažnje“ mora biti sveobuhvatno shvaćena i tretirana. Drugim rečima, potrebe i interesovanja studenata treba identifikovati, uvažiti i zadovoljiti u svim oblicima tokom trajanja akademskog života, a ne samo, kao što je do sada najprisutnija pojava, samo u okviru nastavnog procesa. U ovom smislu, identifikacija njihovih interesovanja i preferencija prema sportskim/kineziološkim sadržajima mora biti osnova za kreiranje „ponude“ vannastavnih kinezioloških aktivnosti u okviru visokoškolskih ustanova. Ali i povod za intenzivniju detekciju svrsishodnosti

² U AP Vojvodini (R. Srbija) jedino Ekonomski fakultet u Subotici (među „nekineziološkim“ fakultetima) ima u svom kurikulumu predmete *Kolektivni sportovi, Individualni sportovi i Aktivnosti u prirodi*, koji ulaze u vrednovanje ECTS bodova

reafirmacije ideje o uvođenju fizičkog vežbanja (nastave fizičkog vaspitanja) kao sastavnog dela obrazovnih kurikuluma na visokoškolskim ustanovama u Srbiji/Vojvodini. U tom kontekstu je bila prepoznata potreba realizacije ovog istraživanja, te kreirani okviri empirijskog dela studije.

METOD

Istraživanje je realizovano kao empirijska neeksperimentalna studija (*Survey*). Cilj je bio usmeren na identifikaciju stavova i mišljenja studenata o ulozi sporta i organizovanog fizičkog vežbanja na univerzitetu. Uzorak ispitanika je stratifikovan iz populacije studenata dva vojvođanska univerziteta (Univerzitet u Novom Sadu i Univerzitet Edukons iz Sremske Kamenice), a formiran je od slučajno odabranih ispitanika koji su se u periodu prikupljanja podataka zatekli na svojim matičnim fakultetima, ukupno njih 227. Istraživanjem je bilo obuhvaćeno ukupno osam fakulteta, koji su u skladu sa prirodom istraživačkog obuhvata bili subuzorkovani u dve grupe: (1) fakulteti čiji su studijski programi dominantno usmereni na područje fizičkog vaspitanja i sporta, ovom prilikom imenovani kao „Kineziološki fakulteti“ (Fakultet za sport i turizam i Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja iz Novog Sada, kao i Studijska grupa za sportske trenere VŠSS iz Subotice) i (2) fakulteti iz ostalih naučnih polja, u istraživanju imenovani kao „Nekineziološki fakulteti“ (Fakultet tehničkih nauka, Prirodno-matematički fakultet, Poljoprivredni fakultet, Filozofski fakultet i Medicinski fakultet, svi u Novom Sadu).

U okviru empirijskog dela istraživanja kao osnovna istraživačka tehnika korišćeno je anketiranje, a instrument je konstruisan u obliku upitnika, čija se osnovna semantička struktura zasnivala na sličnim instrumentima korišćenim u nekim ranijim istraživanjima (Nešić, Fratrić i Ilić, 2010; Nešić i Kuburović, 2011; Nešić, Srdić i Fratrić, 2013) dodatno ajtemski prilagođen ovom istraživanju. Varijable su obuhvatile dve grupe: (1) nezavisne (pojedina lična obeležja ispitanika – fakultet koji pohađaju) i (2) zavisne (stavovi ispitanika prema nekim aspektima sporta na Univerzitetu). Deo upitnika kojim je vršena procena stavova prema univerzitetskom sportu bila je konstruisana u obliku desetostepene skale (Likertovog tipa), gde je vrednost 1 (jedan) izražavala najmanju značajnost tvrdnje, dok je vrednost 10 (deset) određivala najviši stepen slaganja sa ajtem indikatorom (tvrđnjom). Ukupno je bilo formirano 13 ajtem-indikatora, koji su imali sledeća značenja (tvrđnje): 1) Obavezne sportske aktivnosti na fakultetima bi predstavljale nepotrebno opterećenje za studente (S1); 2) Umesto obavezne nastave fizičkog na fakultetu, studente je bolje podsticati na dobrovoljno vežbanje u fitness centrima (S2); 3) Sportske aktivnosti studenata u okviru fakulteta bi doprinele boljem upoznavanju sa kolegama (S3); 4) Bavljenje sportom na fakultetu bi ometalo studente u vreme

ispitnog roka (S4); 5) Sportska takmičenja na univerzitetima su samo uzaludno, „bacanje“ vremena i novca (S5); 6) Univerzitetским sportom u Srbiji je obuhvaćen izuzetno mali broj studenata (S6); 7) Na fakultete bi trebalo uvesti obavezne časove sportskih aktivnosti - fizičkog vežbanja (S7); 8) Sportska takmičenja između fakulteta treba što češće organizovati (S8); 9) Nastava obaveznog fizičkog vaspitanja na fakultetu bi trebalo da uđe u sistem ECTS bodovanja (S9); 10) Fakultet bi za studente trebalo da organizuje obavezne sportske aktivnosti najmanje dva puta nedeljno (S10); 11) Vrhunski sportisti bi trebalo da imaju poseban tretman kada bi postojala nastava obaveznog fizičkog na fakultetu (S11); 12) Sportske aktivnosti na fakultetu bi trebalo da budu isključivo stvar ličnog opredeljenja studenata (S12); 13) Bolje je da studenti imaju obaveznu nastavu fizičkog, makar na nju išli nerado, nego da budu fizički neaktivni (S13).

Obrada rezultata obavljena je primenom adekvatnih statističkih procedura koje su bile prilagođene prirodi empirijskih podataka. Za sve varijable čiji su podaci iskazani minimalno ordinalnim nivoom merenja izračunate su reprezentativne mere centralne tendencije i mere varijabilnosti - aritmetička sredina (*Mean*) i standardna devijacija (*Std. Dev.*), dok je za varijable iskazane nominalnim nivoom merenja korišćena distribucija frekvencija. Za testiranje značajnosti razlika između skalarnih proseka izvedenih za različite subuzorke primenjena je jednofaktorska analiza varijanse (*ANOVA*), a za testiranje razlika između distribucija empirijskih frekvencija odgovora različitih kategorija ispitanika korišćen je hi-kvadrat test (*Chi-Square*).

REZULTATI

Karakter istraživanja uslovio je i opservaciju pojedinih karakteristika ispitanika, pre svega sa aspekta njihove fakultetske diferencijacije. U ovom istraživanju, koje je obuhvatilo ukupno 227 ispitanika, dominirale su osobe muškog pola ($M=58,6\%$; $\check{Z}=41,4\%$). U odnosu na pripadnost fakultetskoj profilisanosti prevaga je bila na strani studenata kinezioloških fakulteta (63,4%). Ovo je, pre svega, posledica istraživačke pristupačnosti uzorka, a ne tendencija ka određenom interesovanju prema studijskom programu. U svakom slučaju uzorak se može smatrati relevantnim u kontekstu pripadnosti studentskoj populaciji i osobenostima vojvođanskog akademskog prostora. Prosek starosti ispitanika iznosio je 23,18 godina.

U pogledu određenih osobenosti uzorka vezanih za navike fizičkog vežbanja i upražnjavanja sportskih aktivnosti u koje su bili uključeni pre početka pohađanja fakulteta, evidentno je da se većina njih redovno bavila sportom (57,7%). Među ovom grupom ispitanika, kako se i očekivalo, dominiraju studenti kinezioloških fakulteta (45,8%). Povremeno je treniralo oko trećine

ispitanika (29,1%), dok je njih 13,2% fizički bilo aktivno samo na časovima fizičkog vaspitanja u svojim školama (Tabela 1). U ovom kontekstu identifikovana je i učestalost bavljenja sportskim i/ili sportsko-rekreativnim aktivnostima ispitanika nakon upisa na fakultet, odnosno u periodu tokom studija. Jasno se uočava trend opadanja redovnog aktivnog bavljenja sportom (18,9%), dok se fizičko vežbanje dominantno pomera ka redovnim (26,9%) ili povremenim (27,3%) oblicima sportsko-rekreativnih aktivnosti (Tabela 2). Uočene razlike između subuzoraka studenata različite profilisanosti fakulteta uočene su i na statistički značajnom nivou (Sig. = ,000). Ovakvi rezultati su korespondentni sa nekim ranijim istraživanjima koja govore o smanjenom interesovanju studentske populacije za redovnim bavljenjem sportom, odnosno deficitu redovne fizičke aktivnosti u slobodnom vremenu (Grupa autora, 2006; Stepanović-Ilić, Videnović i Plut, 2009; Nešić i Kuburović, 2011).

Tabela 1. Karakteristike uzorka – fizička aktivnost pre upisa na fakultet

Fizička aktivnost pre upisa na fakultet	Vrsta fakulteta		Σ
	Kineziološki	Nekineziološki	
Vežbanje samo na časovima fizičkog vaspitanja	8 3,5%	22 9,7%	30 13,2%
Povremeno treniranje u klubu ili sportskoj školi	32 14,1%	34 15,0%	66 29,1%
Redovno bavljenje sportom i takmičenjem	104 45,8%	27 11,9%	131 57,7%
Σ	144 63,4%	83 36,6%	227 100,0%

$$\chi^2 = 38,221 \quad \text{Sig.} = ,000$$

χ^2 – vrednost hi kvadrat

Sig. – identifikovani nivo statističke značajnosti

nivo značajnosti statističkih zaključivanja - (p<,05)

Tabela 2. Karakteristike uzorka – percepcija sadašnjih dnevnih fizičkih aktivnosti

Trenutna dnevna fizička aktivnost	Vrsta fakulteta		Σ
	Kineziološki	Nekineziološki	
Niti se rekreira, niti bavi sportom	5 2,2%	4 1,8%	9 4,0%
Retko se rekreira	16 7,0%	36 15,9%	52 22,9%
Povremeno se rekreira	32 14,1%	30 13,2%	62 27,3%

Milan Nešić, Branimir Nešić:
STUDENSKA PERCEPCIJA ULOGE SPORTA NA UNIVERZITETU

Redovno se rekreira	55 24,2%	6 2,6%	61 26,9%
Svakodnevno trenira i takmiči se	36 15,9%	7 3,1%	43 18,9%
Σ	144 63,4%	83 36,6%	227 100,0%

$$\chi^2 = 58,223 \quad \text{Sig.} = ,000$$

χ^2 – vrednost hi kvadrat

Sig. – identifikovani nivo statističke značajnosti

nivo značajnosti statističkih zaključivanja - ($p < ,05$)

Različite aspekte uloge sporta na univerzitetu ispitanici su vrednovali davanjem odgovora na trinaest ajtem-indikatora, gde su izneli stav koji odražava njihovu aktuelnu percepciju ovog problema. Rezultati skale u celini jasno pokazuju da studenti imaju pozitivno orijentisan stav prema ulozi i značaju sporta na univerzitetu (6,65), ali da se intenzitet pozitivnosti stavova znatno razlikuje (i na statističkom nivou značajnosti; Sig. = ,000) u odnosu na to kojoj grupaciji fakulteta ispitanici pripadaju. Kao što se i očekivalo, znatno veći intenzitet pozitivnosti stavova (za skalu u celini) iskazuju studenti kinezioloških fakulteta (7,04), u odnosu na studente sa nekinezioloških (5,98). Ovakva generalna orijentacija prominentnosti stava prema univerzitetskom sportu svoju jasniju eksplicaciju dobija kada se analiziraju i pojedinačni indikatori (mogu se posmatrati i kao karakteristične mini skale) (Tabela 3). Izrazito pozitivno vrednovanje kod oba subuzorka uočava se kod indikatora koji upućuju na percepciju sporta na univerzitetu kao aktivnosti koja ima dominantnu socijalizacijsku ulogu, odnosno kao korisno sredstvo socijalne interakcije (Sportske aktivnosti studenata u okviru fakulteta bi doprinele boljem upoznavanju sa kolegama / S3 = 8,17; i Sportska takmičenja između fakulteta treba što češće organizovati / S8 = 8,10). Takođe, zapaža se da oba subuzorka sport na univerzitetu ne doživljavaju kao aktivnost koja bi imala ometajuće konotacije u odnosu na osnovne studentske obaveze tokom školske godine, što potvrđuju i skalarni proseci indikatora (S1 = 3,51; S2 = 4,80; S4 = 3,64; S5 = 2,47). Odnosno, u inverznom tumačenju njihove semantičke osnove, uloga sporta se ne doživljava kao remetilački faktor u odnosu na semestralne i ispitne obaveze, a sportska takmičenja unutar univerziteta ne bi bila bespotrebno “bacanje vremena i novca”. Sa druge strane studenti različitih grupacija fakulteta imaju međusobno nešto drugačiju percepciju pojedinih aspekata uloge sporta u okviru univerziteta, koje se prvenstveno odnose na moguće benefite prema određenim grupacijama studenata. Tako, na primer, studenti kinezioloških fakulteta smatraju da vrhunski sportisti treba da imaju nešto povlašćeniji tretman u odnosu na druge studente ukoliko bi na fakultetima bila uvedena obavezna nastava fizičkog vaspitanja (S11 = 6,85 / 4,54), što je i razumljivo s obzirom na njihovo intenzivnije angažovanje u sportu. Sa druge strane, studenti nekinezioloških fakulteta su

u manjoj meri “raspoloženi” da sportske aktivnosti ili nastava fizičkog vaspitanja na fakultetima bude uvedena kao obavezna kategorija ($S7 = 8,07 / 5,87$), što je i korespondentno sa mišljenjem o zastupljenosti vrednovanja eventualne nastave fizičkog vaspitanja kroz sistem ECTS bodova ($S9 = 7,51 / 4,49$). Značajna razlika se uočava i kod pitanja eventualnog načina realizacije nastave fizičkog vaspitanja, gde studenti kinezioloških fakulteta većinom smatraju da ona treba da bude obavezujuća kategorija za sve studente, a ne isključivo stvar ličnog opredeljenja ($S10 = 7,93 / 5,20$ i $S12 = 5,91 / 7,81$). Međutim, oba subuzorka ispitanika slično (pozitivno) percipiraju ulogu fizičkog vaspitanja u podizanju kvaliteta života, odnosno njenih potencijalnih benefita kao sredstva kompenzacije negativnih posledica savremenog života mladih, prvenstveno hipokinezije ($S13 = 7,76 / 6,67$).

Tabela 3. *Studentska percepcija univerzitetskog sporta*

Indikator	Vrsta fakulteta (Sv)		Σ (Sv)	F	Sig.
	Kineziološki	Nekineziološki			
S1	3,17	4,10	3,51	4,968	,027
S2	4,47	5,37	4,80	4,562	,034
S3	8,33	7,90	8,17	2,141	,145
S4	3,35	4,16	3,64	4,477	,035
S5	2,69	2,08	2,47	4,076	,045
S6	6,40	6,24	6,34	,164	,686
S7	8,07	5,87	7,26	31,204	,000
S8	8,53	7,35	8,10	12,196	,001
S9	7,51	4,49	6,41	46,662	,000
S10	7,93	5,20	6,93	48,233	,000
S11	6,85	4,54	6,00	31,516	,000
S12	5,91	7,81	6,60	23,097	,000
S13	7,76	6,67	7,36	6,984	,009
Σ	7,04	5,98	6,65	52,884	,000

F – količnik varijanse

Sv – srednja vrednost

Sig. – identifikovani nivo statističke značajnosti

nivo značajnosti statističkih zaključivanja - ($p < ,05$)

Neka prethodna istraživanja i studije (Stepanović, Videnović i Plut, 2009; Lolić, Nešić, Srdić i Fratrić, 2012; Pehlić, 2014; Nešić, Srdić i Jezdimirović, 2016) utvrdila su da je trend fizičke neaktivnosti generalno veoma prisutan kod mladih, pa tako i u Srbiji (Vojvodini), gde se svakako nalazi i studentska populacija. Zbog toga je u našem istraživanju bilo interesant-

no utvrditi osnovne razloge za potencijalno neuključivanje u organizovane oblike fizičkog vežbanja u okviru fakulteta. Ispitanici su ovaj segment svoje percepcije vrednovali ocenama na petostepenoj skali (ocena 1 = najmanja važnost indikatora, do 5= najveća važnost indikatora). Rezultati pokazuju da studenti kao najvažnije razloge za neupražnjavanje sporta i fizičkog vežbanja u okviru fakulteta dominantno doživljavaju lošu ili nepostojeću sportsku infrastrukturu na visokoškolskim ustanovama (ukupni skalarni procesi veoma visoki: *Nepostojanje uslova za vežbanje na fakultetu* = 4,11; *Nezadovoljavajući kvalitet prostora za vežbanje* = 4,00) (Tabela 4). U ovom kontekstu nisu evidentirane ni statistički značajne razlike među subuzorcima (Ajtem 8 / Sig. = ,267 i Ajtem 2 / Sig. = ,434), što može ukazivati na prisustvo generalno negativne percepcije materijalnih i prostornih uslova koje fakulteti pružaju u pogledu potencijalne reafirmacije sporta i fizičkog vaspitanja na univerzitetu.

Tabela 4. Mogući razlozi za odbijanje fizičkog vežbanja na fakultetu

Br.	Razlog za nevežbanje	Vrsta fakulteta		Σ (Sv)	F	Sig.
		Kineziološki (Sv)	Nekineziološki (Sv)			
1.	Gubitak dragocenog vremena za učenje	2,51	2,72	2,59	1,345	,247
2.	Nezadovoljavajući kvalitet prostora za vežbanje	4,03	3,93	4,00	,616	,434
3.	Niska higijena u sportskim objektima	2,67	2,23	2,51	6,575	,011
4.	Nedovoljna informisanost o značaju vežbanja	3,80	2,83	3,44	27,794	,000
5.	Odbojnost prema sportu	2,72	2,35	2,59	4,382	,037
6.	Ometanje u korišćenju slobodnog vremena	2,92	2,77	2,86	,604	,438
7.	Odbojnost prema vežbanju u grupi	2,65	2,36	2,54	2,661	,104
8.	Nepostojanje uslova za vežbanje na fakultetu	4,06	4,20	4,11	1,239	,267
9.	Nedostatak novca	2,94	3,31	3,07	4,221	,041
10.	Slaba ponuda programa za vežbanje	3,76	3,66	3,73	,436	,510

χ^2 – vrednost hi kvadrat

Sig. – identifikovani nivo statističke značajnosti

nivo značajnosti statističkih zaključivanja - ($p < ,05$)

DISKUSIJA

Izvorište razloga za, još uvek, nejasno opredeljene koncepcije sistemskog uređenja sporta (fizičkog vežbanja) u okviru univerziteta u Srbiji može se posmatrati višedimenzionalno. Od konceptijsko-organizacijskih činilaca (normativno uređenje kroz zakonsku i podzakonsku regulativu visokog obrazovanja, međuresorne (ne)saradnje dela državnog aparata na oživotvorenju jasnog koncepta fizičkog vaspitanja i sporta na univerzitetima, itd.), preko infrastrukturnih činilaca (sportska i univerzitetska infrastruktura, materijalni uslovi za realizaciju kinezioloških programa na fakultetima, način angažovanja stručnih kadrova kineziološke provenijencije, i sl.), do društveno-sredinskih faktora (životne navike i stilovi života mladih, društveni trendovi, životno i radno okruženje, ekonomska moć stanovništva, itd.). Takođe, jedno od bitnih pitanja jeste i način implementacije ideje o reafirmaciji sporta/fizičkog vežbanja na visokoškolskim ustanovama u Srbiji/Vojvodini: da li je “dobitna kombinacija” normativno-obavezujući oblik (nametnuti fizičko vežbanje kroz sistem obaveznih fakultetskih sadržaja) ili je to individualno-opredeljujući način (student sam odlučuje o načinu i obliku kinezioloških sadržaja koje može da upražnjava na “svom” fakultetu; visokoškolska ustanova samo obezbeđuje materijalno-prostorne uslove za odvijanje sportskih programa).

Trenutno se koncept univerzitetskog sporta u Srbiji dominantno zasniva na povremenim sportskim manifestacijama (takmičenjima) studentske populacije. Bilo u obliku pojedinačnih *ad-hock* turnira u različitim sportskim disciplinama koje, iz različitih pobuda ili razloga (najčešće prilikom proslava nekih značajnih datuma konkretne visokoškolske ustanove) samostalno organizuju fakulteti ili kao takmičenja studenata-sportista u okviru organizacijske forme Univerzitetskog sportskog saveza Srbije (kao deo međunarodne sportske organizacije FISU). To znači da se sintagma *univerzitetski sport* manifestuje, suštinski, kao angažovanje aktivnih sportista koji su istovremeno i studenti, a ne kao ishodište sistema u kojem je većina studenata redovno sportski aktivna na “svom” fakultetu (a sportska takmičenja su samo posledica redovnog sistema fizičkog vaspitanja i prilagođena karakteristikama učesnika). Drugim rečima, trenutna pozicija većeg dela studentske populacije u okviru univerzitetskog sporta u Srbiji se može okarakterisati kao pasivna (gledalacka), dok neposredni učesnici imaju samo “dodatnu” obavezu prema sportu koji svakako aktivno upražnjavaju u okviru “svojih” sportskih klubova.

U Srbiji se važnost univerzitetskog sporta apostrofira deklarativno, na nivou postavljenih ciljeva i zadataka u vladinom dokumentu Strategija razvoja sporta (značajno unapređenje univerzitetskog sporta; obezbeđivanje posebnih uslova pri upisu na studije na visokoškolskim ustanovama i posebni uslovi studiranja (u skladu sa zakonom) vrhunskim sportistima; poboljšanje

materijalno-tehničkih uslova za realizaciju aktivnosti univerzitetskog sporta; povećanje broja sportskih sekcija i drugih vannastavnih sportskih aktivnosti u okviru univerzitetskog sporta; povećanje učešća studenata na univerzitetskim sportskim takmičenjima; poboljšanje stručno pedagoškog rada i unapređenja institucionalne saradnje u okviru univerzitetskog sporta; podsticanje intenzivnijeg uključivanja jedinica lokalne samouprave u realizaciju i unapređenje univerzitetskog sporta; itd.) (Strategija, 2015). Mada sasvim korektno i afirmativno definisani ciljevi i zadaci, kroz dodatno imenovanje nosilaca realizacije u Akcionom planu za period 2014-2018. godine, u realnom okruženju i aktuelnoj praksi, konkretne odrednice za njihovu implementaciju (kao i sama implementacija) u okviru sistema visokog obrazovanja nisu dobile svoju realnu životvornost. U Hrvatskoj se, na primer, kao osnovni cilj "tjelesne i zdravstvene kulture" u visokom obrazovanju postavlja očuvanje i unapređenje zdravstvenog statusa studenata kroz primerene oblike i programe fizičkog vežbanja kao osnove za stvaranje celoživotnih navika vežbanja. Takođe se i kao veoma važan cilj postavlja aktivno prepoznavanje interesovanja studenata ka određenim vidovima kinezioloških sadržaja, što predstavlja osnovu da se, pre svega, zdravstveni aspekti obaveznih kinezioloških sadržaja u visokom obrazovanju efikasnije ostvare (Ganić, Hraste i Marković, 2014).

Ulogu sporta na univerzitetu treba sagledavati i kroz kontekst načina života mladih u širem životnom okruženju. Danas je već sa sigurnošću prepoznato da se nivo fizičkih i radnih sposobnosti stanovništva permanentno smanjuje, tako da nedvosmisleno nepovoljno utiče i njegovo zdravlje. Studije novijeg datuma (Kvaak, Meyer and Tverdal, 2004; Myint et al., 2007; Međedović, Perić i Ahmetović, 2013; Nešić, Perić, Ahmetović i Zubanov, 2014) to potvrđuju i upozoravaju na činjenice da je nivo fizičke i radne sposobnosti stanovništva, a posebno mladih, veoma nizak. Studentska populacija je verovatno najviše na udaru aktuelnih društvenih i životnih pojava i tendencija. Problemi fizičke neaktivnosti mladih posebno dolaze do izražaja kada se ima u vidu da poslednjih dvadesetak godina na univerzitetima u Srbiji ne postoji obavezno fizičko vežbanje. Sve je veći broj istraživanja koji u svojim nalazima upozoravaju na problemske aspekte fizičkog (ne)vežbanja studentske populacije generalno, a posebno u okviru univerziteta (Nešić i Kuburović, 2011; Nešić i Kovačević, 2011; Međedović, Perić i Ahmetović, 2013; Ahmetović i sar. 2014; Hraste, Marković i Jelaska, 2014; Malčić i Marić-Jurišin, 2018). Pored toga, prisutan je i vrlo nizak nivo informisanja o zdravim stilovima života (Grandić i Letic, 2009; Nešić, 2012; Lolić i sar., 2012). Kao ilustracija mogu poslužiti rezultati istraživanja (Ahmetović, Perić i sar., 2014) gde je identifikovano da veći nivo znanja o zdravim stilovima života imaju, kao što se i očekivalo, studenti tzv. sportskih fakulteta u poređenju sa studentima drugih fakulteta. Međutim, autori su utvrdili da, uprkos većem nivou informisanosti, studenti sportskih fakulteta nisu imali i signifikantno veće funkcionalne sposobnosti, kao ni bolje nutritivne navike (Nešić i sar., 2014).

Jedan od važnih aspekata visokog obrazovanja (kroz sve njegove segmente) jeste promovisanje formiranja stavova, mišljenja, vrednosti i kritičkog mišljenja (Gajić, 2011). Studenti, kao centralni stejkholderi ustanova visokog obrazovanja, svojim mišljenjima i stavovima formiraju svojevrsan okvir vrednovanja ishoda procesa koji se realizuju na univerzitetima. Zbog toga je identifikacija njihovih potreba jedan od ključnih faktora kreiranja kvalitetnog uslužnog ambijenta svakog fakulteta, gde svoje aktivno (i vrlo atraktivno) mesto u sistemu usluga treba da zauzimaju sportski/kineziološki sadržaji. To, između ostalog, može biti jedan od važnih uslova satisfakcije studenata (kao ključnih "klijenata" visokog obrazovanja) jer njihovo zadovoljstvo predstavlja ukupan odgovor na ceo sistem "univerzitetskog proizvoda" koji je, svakako, mnogo više od samog nastavnog programa i iskustva/znanja kao rezultata učenja. Sadržaji univerzitetskog sporta, odnosno dostupnost redovnih programa fizičkog vežbanja u okviru fakulteta i visokih škola mogu biti od pomoći u stvaranju atmosfere zadovoljnih (i motivisanih) korisnika, prvenstveno studenata, ali i svih drugih stejkholdera visokog obrazovanja (roditelji, nastavnici, poslodavci, donatori i sl.). Stvaranje ambijenta pozitivne satisfakcije klijenata, kako navode Kotler i Fox (Kotler and Fox, 1995, str. 41), treba da bude primarni cilj koji će doprineti kvalitetu obrazovnih ustanova.

Kada je reč o percepciji uloge sporta na univerzitetu (kao i sporta u celini) svih aktera visokog obrazovanja neophodno je imati spoznaju o njegovim suštinskim vrednostima, koje se mogu grupisati u tri celine (Nešić, 2013): (1) biološko-zdravstvene, (2) socio-kulturološke i (3) etičko-vaspitne. Njihova (re)afirmacija kroz koncept univerzitetskog sporta (fizičkog vežbanja na univerzitetima) treba da bude intenzivnije prisutna u okviru akademske zajednice. Tim pre, što još uvek sport na univerzitetu jedan broj akademskih subjekata smatra besmislenom aktivnošću (ili, u najboljem slučaju, kao "nužno zlo"), kao i onih koji zastupaju tezu da je vreme koje bi studenti proveli na fakultetskim sportskim terenima "vreme izgubljeno za učenje" (Radoš, 2011). Stoga je preporučljivo da se moderna sintagma *univerzitetski sport* tretira i utemeljuje na Platonovoj ideji kalokagatije koja upućuje na potrebu uspostavljanja skladnog i harmoničnog jedinstva čovekovih telesnih, intelektualnih i duhovnih sposobnosti (Radoš i Nešić, 2010). Ovome u prilog idu i rezultati nekih istraživanja koja govore o nivou fizičke aktivnosti studentske populacije (Bourne, 2000; Ćurković, Bagarić, Straža i Šuker, 2009; Nikolić i Pahić, 2011; Nešić, Srdić i Fratrić, 2013; Malčić i Marić-Jurišić, 2018) i pokazuju tendenciju njihovog smanjenja kod studenata iz godine u godinu. Takođe ukazuju na evidentan pad u fizičkim aktivnostima na prelasku mladih u rano odraslo doba, s tim da se najveći pad javlja baš u toku studiranja (Kwan, Cairney, Faulkner and Pullenayegum, 2012). Tendencija odustajanja od učešća u sportu, među populacijom mladih, vidljiva je već kod viših razreda srednje škole. Novije tendencije uočene u praksi pokazuju da su interesovanja za organizovanom

i permanentnom fizičkom aktivnošću kod srednjoškolaca minimalni i dominantno usmereni prema fizički manje zahtevnim aktivnostima. Takođe, nekoliko studija u Hrvatskoj su se bavila utvrđivanjem i objašnjavanjem interesa za fizičkim vežbanjem kod studentske populacije (Hraste i sur., 2014; Vračan, PISAČIĆ i SLAČANAC, 2009; Gelemanović i Svoboda, 2010) te kao zaključak postavile da je pretpostavka da bi se implementacijom samo kinezioloških sadržaja koji su zanimljivi studentima stvorili uslovi za većim uključivanjem u sportske aktivnosti, a time i stvaranjem trajnih navika za fizičkim vežbanjem.

ZAKLJUČAK

Percipiranje uloge sporta/fizičkog vežbanja na univerzitetu od strane studenata predstavlja veoma bitnu odrednicu za kreiranje programskih sadržaja, koncepata i implementacije fizičkog vaspitanja u visokoškolske ustanove u Srbiji. Jasna slika o vrednosnim aspektima univerzitetskog sporta i redovnog fizičkog vežbanja kod studenata neophodno je da se razvija i formira kroz dva osnovna oblika: kognitivnom spoznajom (edukacijom) i iskustveno (učestvovanjem u kineziološkim aktivnostima). U tom smislu na visokoškolskim ustanovama bi bilo neophodno intenzivnije razvijati ambijent koji bi bio podsticajan za aktivniju implementaciju ideje (za sada još uvek deklarativne) o suštinskoj reafirmaciji univerzitetskog sporta. Odnosno, koncepta redovnog fizičkog vežbanja studenata. U prilog tome mogu biti od koristi rezultati i ove studije koji se mogu sažeti kroz sledeće nalaze:

- većina ispitanika odlikava karakteristike svojih vršnjaka iz populacije u kontekstu redovnog bavljenja sportom tokom srednjoškolskog perioda;
- uočen je trend učestalosti opadanja redovnog bavljenja sportom nakon upisa na fakultet, odnosno početkom studiranja, a fizička aktivnost (kod prethodno aktivnih sportista) se većinom usmerava ka povremenim oblicima sportsko-rekreativnih aktivnosti;
- većina ispitanika je imala pozitivan opšti stav prema ulozi sporta na visokoškolskim ustanovama, a dominira prepoznavanje njegove primarno socijalne uloge (stvara uslove za lakšu socijalnu interakciju studenata);
- sportske sadržaje na univerzitetu ispitanici doživljavaju kao potencijalno dobre činioce za poboljšanje kvaliteta života, tako da ih ne doživljavaju kao eventualno ometajuće aktivnosti prilikom ispunjavanja ostalih fakultetskih obaveza;
- kao osnovni razlozi za neupražnjavanje redovnih sportskih i/ili sportsko-rekreativnih sadržaja studenata nametnuo se faktor sportske infrastrukture visokoškolskih ustanova (loša ili nepostojeća),

kao i slaba informisanost (znanje) o vrednostima i benefitima redovnog fizičkog vežbanja.

Problem fizičke (ne)aktivnosti mladih, mada već sasvim jasno prepoznat u okruženju srpskog akademskog prostora, još uvek nije dobio odgovarajuću pažnju. Kako u pogledu sistemskih teorijskih i empirijskih istraživanja, tako i u odgovarajućoj aktivnoj institucionalnoj podršci (posebno na nivou institucija visokog obrazovanja). Mada se deklarativno obrazovne "vlasti" zalažu i formalno apostrofiraju značaj sporta na univerzitetu, još uvek ne postoji jasan i vremenski determinisan koncept razvoja sporta (redovnog fizičkog vežbanja) na visokoškolskim ustanovama u Srbiji. To za posledicu ima, još uvek vidljivu, spontanu i stihijsku egzistenciju nekih oblika sporta na univerzitetu. Uspesi na takmičenjima studentskog sporta su prvenstveno rezultat sportskih organizacija van sistema obrazovanja, nego organizovanog sportskog života unutar univerziteta. Studenti, pored ostalog, nemaju svoje objekte za vežbanje i takmičenje na fakultetima, jasno i stručno uobličen sistem upražnjavanja sportskih aktivnosti primeren njihovim interesovanjima i potrebama.

U tom pogledu i rezultati ove studije usmeravaju pažnju na prostor edukacije i obrazovanja. Kako studentske populacije, tako i akademske zajednice u celini, gde se od "neznanja" o vrednostima i ulozi fizičkog vežbanja (kao determinante zdravog načina života i aktivnog životnog stila) ne mogu amnestirati ni univerzitetski nastavnici. Posebno je ovo značajno istaći i aktivnije nametnuti kao problemsko pitanje među donosiocima odluka u akademskoj zajednici. Stoga se pedagoške implikacije ovog istraživanja svakako mogu u velikoj meri odnositi na menadžmentske strukture visokoškolskih ustanova u smislu jasne poruke o neophodnosti intenzivnije edukacije svih obrazovnih stejkholdera o vrednostima i značaju fizičke aktivnosti (fizičkog vežbanja) mladih. U tom svetlu i podsticanje promena u sveukupnoj obrazovnoj politici u Srbiji

LITERATURA

1. Ahmetović, Z., Perić, D., Mededović, B., Đokić, Z. & Romanov, R. (2014). Body composition and nutritional habits of Novi Sad students. *Interregio Sci 2014*, Book of proceedings. N. Sad: Provincial secretariat for science and technological development.
2. Andrijašević, M., Paušić, J., Bavčević, T. & Ciliga, D. (2005). Participation in leisure activities and self-perception of health in the students of the University of Split. *Kinesiology*, 37(1), 21-31.
3. Bourne, J. (2000). *Survey of student interests in athletics, fitness, and sports activities*. James Madison University. Available at <http://www.jmu.edu/athletics/>

4. Colleen, S., Conley, C., Travers, L. & Bryant, F. (2013). Major article promoting psychosocial adjustment and stress management in first-year college students: the benefits of engagement in a psychosocial wellness seminar. *Journal of American College Health*, 61(2), 75 – 86.
5. Ćurković, S., Bagarić, I., Straža, O. & Šuker, D. (2009). Angažiranost studenata u sportsko-rekreativnim izvannastavnim aktivnostima tjelesne i zdravstvene kulture. U: B. Neljak (ur.). *18. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske, Zbornik radova*, (str. 400-403). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
6. Gajić, J. (2011). Merenje satisfakcije studenata u visokom obrazovanju. *Marketing*, 42(1), 71-80.
7. Gelemanović, I. & Svoboda, T. (2010). Analiza stavova i interesa studenata prema nastavi tjelesne i zdravstvene kulture na visokom učilištu u Križevcima. U: V. Findak (Ur.). *19. ljetna škola kineziologa RH, Zbornik radova*, (str. 442-447). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
8. Granić, I., Hraste, M. & Marković, M. (2014). Razlike u interesima studenata prema kineziološkim aktivnostima. U: V. Findak (ur.). *23. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske, Zbornik radova*, (197-202). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
9. Grandić, M. & Letić, M. (2009). Životni stilovi slobodnog vremena mladih u Srbiji. *Pedagoška stvarnost*, LV, 5-6, 468-478.
10. Grupa autora (2006). *Korišćenje slobodnog vremena mladih u AP Vojvodini*. Novi Sad: Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu.
11. Hraste, M., Marković, M. & Jelaska, I. (2014). Razlike u kineziološko-zdravstvenoj anamnezi i stavovima studenata prema kineziološkim aktivnostima. U: V. Findak (ur.). *23. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske, Zbornik radova*, (str. 197-202). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez, 197-202.
12. Kotler, P. & Fox, K. (1995). *Strategic Marketing for Educational Institutions*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
13. Kvaak, E., Meyer, H. & Tverdal, A. (2004). Food habits, physical activity and body mass index in relation to smoking status in 40–42 year old Norwegian women and men. *Preventive Medicine*, 38 (1), January,1-5.
14. Kwan, M.Y., Cairney, J., Faulkner, G. E. & Pullenayegum, E. E. (2012). Physical activity and other health-risk behaviors during the transition into early adulthood: A longitudinal cohort study. *American Journal of Preventive medicine*, 42 (1), 14-20.
15. Lolić, V., Nešić, M., Fratrić, F. & Srdić, V. (2012). Životne navike i sportsko-rekreativne aktivnosti studenata Univerziteta Apeiron Banja Luka. *Sportske nauke i zdravlje*, 2 (1), 50-59.

16. Malčić, B. & Marić-Jurišin, S. (2018). Fizička aktivnost studenata Univerziteta u Novom Sadu – realnost i perspektive. *SPORT - Nauka i Praksa*, 8 (1), 13-26.
17. Myint, P., Surtees, P., Wainwright, N., Wareham, N., Bingham, S., Luben, R., Wwlch, A., Smith, R., Harvey, I. & Khaw, K. (2007). Modifiable lifestyle behaviors and functional health in the European Prospective Investigation into Cancer (EPIC)-Norfolk population study. *Preventive Medicine*, 44 (2), February, 109-116.
18. Međedović, B., Perić, D. & Ahmetović, Z. (2013). The physical work capacity of the students from Novi Sad. *FIS communications*, Book of proceedings. Niš: Faculty of sport and physical education, 264-276.
19. Nikolić, I. & Pahić, T. (2011). Sportsko-rekreacijske aktivnosti i stavovi prema njima te povezanost bavljenja tjelesnim aktivnostima s roditeljskom tjelesnom aktivnosti i usamljenošću kod studenata Učiteljskog fakulteta. *Napredak*, 152 (2), 289-303.
20. Nešić, M., Fratrić, F. & Ilić, D. (2010). Motivation determinants of physical activity of Educons University female Students. In: M. Kovač, G. Jurak & G. Starc (Ed.). *5th Congress Youth sport 2010, Proceedings*, (pp. 285-290). Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of sport.
21. Nešić, M. & Kuburović, D. (2011). Stavovi studenata prema univerzitetskom sportu. U: V. Bunčić (ur.). *4. međunarodna interdisciplinarna stručno-naučna konferencija "Vaspitno-obrazovni i sportski horizonti"*, *Zbornik radova*, (str. 170-180). Subotica: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i trenera.
22. Nešić, M. & Kovačević, J. (2011). Life habits of Student population as a factor in orientation to the University Sports. *Acta kinesiologicala*, 5 (2), 89-95.
23. Nešić, M. (2012). Životni stil kao odrednica opredeljenja prema sportu na Univerzitetu. *Nastava i vaspitanje*, 51 (4), 766-786.
24. Nešić, M., Srdić, V. & Fratrić, F., (2013). Stavovi i motivacione determinante studentkinja kao faktor opredeljenja prema univerzitetskom sportu. *Sportske nauke i zdravlje*, 3 (2), 103-117.
25. Nešić, M. (2013). Vrednosni aspekti univerzitetskog sporta. *Teme*, 37 (2), 1011-1024.
26. Nešić, M., Perić, D., Ahmetović, Z. & Zubanov, V. (2014). Neka obeležja životnog stila novosadskih studenata u odnosu na subjektivnu percepciju zdravlja. U: S. Pantelić (Ur.). *FIS komunikacije, Zbornik radova*, (str. 388-397). Niš: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
27. Nešić, M., Srdić, V. & Jezdimirović, T. (2016). Evaluacija skale percepcije aktivnog životnog stila studenata. *Sportske nauke i zdravlje*, 6 (1), 5-12.

28. Pehlić, I. (2014). *Slobodno vrijeme mladih - socijalnopedagoške refleksije*. Sarajevo: CNS.
29. Popeska, B., Janevik-Ivanovska, E., Barbarev, K. & Jovanova-Mitkovska, S. (2014). Sport and recreation activities at the "Goce Delcev" University - Shtip, Republic of Macedonia - differences in students opinions for its realization in dependence on certain characteristics, *9th FIEP European Congress, Physical Education and Sport – Competences for Life, 7th International Scientific Conference "Sport, Stress and Adaptation"*, 9–12 October, 2014, (pp. 210-217). National Sport Academy "Vasil Levski", Sofia, Bulgaria. Book of abstracts Sport & Science Extra Issue, 2014.
30. Popeska, B. & Sivevska, D. (2016). Sport activities and interests for sport during leisure time at the students of Faculty of educational sciences, University Goce Delcev in Stip. In: R. Dimitrovski (Ed.). Ninth International Scientific Conference "The Teacher of the Future", *International Journal Scientific papers vol. 13* (3), 443-449, Skopje: Institute of Knowledge Management.
31. Radoš, J. & Nešić, M. (2010). Sport na univerzitetu kao oživotvorenje ideje kalokagatije. *Poslovna ekonomija*, IV (1), 149-156.
32. Radoš, J. (2011). *Etika u sportu*. Bačka Palanka: Logos.
33. Stepanović-Ilić, I., Videnović, M. & Plut, D. (2009). Obrasci ponašanja mladih tokom slobodnog vremena. *Sociologija*, 51 (3), 247-261.
34. Strategija razvoja sporta u Republici Srbiji za period 2014-2018. godine. "Sl. glasnik RS", br. 1/2015.
35. Širić, V., Blažević, S. & Vladović, Z. (2009). Analiza interesa studenata prema kineziološkim aktivnostima. U: B. Neljak (Ur.). *18. ljetnja škola kineziologa Republike Hrvatske, Zbornik radova*, (str. 238-243). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
36. Vračan, D., Pisičić, T. & Slačanac, K. (2009.). Stavovi prema vježbanju i interesi prema pojedinim sportskim aktivnostima studenata Arhitektonskog i Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U B. Neljak (ur.), *Zbornik radova 18. Ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske*, (str. 522-527). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.